

**College van Gedeputeerde Staten
statenbrief**

Aan Provinciale Staten

DATUM	20-4-2021	NUMMER PS	Voegt de griffie toe
DOMEIN	Domein Stedelijke Leefomgeving	COMMISSIE	BEM
STELLER	Geert Janssen/Marian Moelands	TELEFOONNUMMER	06-21124639 / 06-34171842
NUMMER	82234CA0	PORTEFEUILLEHOUDER	Van Muilekom

Onderwerp Statenbrief:

Rapportage Luchtkwaliteit provincie Utrecht 2019 en voortgang Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht 2018-2023

Voorgestelde behandeling:

Ter informatie

Geachte dames en heren,

Essentie / samenvatting

De Rapportage Luchtkwaliteit Provincie Utrecht 2019 geeft inzicht in de ontwikkeling van de luchtkwaliteit in de provincie en de voortgang van de maatregelen van de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht 2018-2023.

Met het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) zijn in afgelopen periode overal in de provincie Utrecht de Europese grenswaarden voor luchtkwaliteit bereikt. De concentraties fijnstof liggen echter nog gedeeltelijk, en de fijnere fractie van fijnstof nagenoeg in zijn geheel, boven de WHO-advieswaarden. Ook onder de Europese grenswaarden is gezondheidswinst te halen en daarom werken we toe naar de WHO-advieswaarden. Met uitzondering van enkele locaties in drukke stedelijke gebieden, is het de prognose dat in 2030 de concentraties wel aan deze advieswaarden kunnen voldoen. Daarvoor is het nodig dat vaststaand en voorgenomen nationaal en Europees beleid wordt uitgevoerd en er geen tegenvallers zijn in de effecten van het beleid. Daarom hebben wij het nationale Schone Lucht Akkoord ondertekend en in het verlengde daarvan werken we binnen de regionale Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht samen aan gezondere lucht. In de lopende monitoringsronde van dit jaar wordt de luchtkwaliteit voor het jaar 2020 berekend. Naar verwachting zal de luchtkwaliteit door de lock-down maatregelen beter uitvallen.

Inleiding

De provincie Utrecht maakt elk jaar een rapportage luchtkwaliteit om haar inwoners te informeren. Een goede luchtkwaliteit is van belang voor een gezonde leefomgeving. Bij luchtverontreiniging gaat het over concentraties fijnstof en stikstofdioxide. Dit zijn de stoffen waarvoor in Nederland de advieswaarden van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) worden overschreden. Om met andere overheden samen te werken aan het verbeteren van de luchtkwaliteit hebben wij in 2018 de Samenwerkingsagenda Gezonde Lucht regio Utrecht vastgesteld en begin 2020 het nationale Schone Lucht Akkoord (SLA) van het Rijk ondertekend.

Met deze brief willen wij u informeren over de voortgang van de maatregelen van de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht en de ontwikkeling van de luchtkwaliteit in de Provincie Utrecht.

Voorgeschiedenis

Provinciale Staten hebben op 5 februari 2018 de Samenwerkingsagenda Gezonde Lucht aangenomen, deze is in 2020 verlengd tot begin 2023. PS hebben bij de vaststelling twee moties aangenomen om in alle vast te stellen relevante programma's en voorstellen de WHO-advieswaarden zichtbaar als streefnorm mee te nemen en om de voortgang van de relevante (inter)nationale beleidsmaatregelen in de jaarrapportage luchtkwaliteit te monitoren. Op 10 juli 2018 is de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht vastgesteld in GS. Daarnaast heeft provincie Utrecht begin 2020 het nationale Schone Lucht Akkoord ondertekend. Bij de vaststelling van de Uitvoeringsagenda hebben wij toegezegd om een keer per jaar te rapporteren over de voortgang en eventuele bijstelling van de Uitvoeringsagenda.

De provincie maakt jaarlijks een rapportage over de luchtkwaliteit. Dit is niet wettelijk verplicht, maar de provincie Utrecht vindt het belangrijk om de regionale politiek en haar inwoners te informeren over de ontwikkeling van de regionale luchtkwaliteit. Het Rijk, de vier grote steden en enkele provincies doen dit ook.

Provinciale Rapportage Luchtkwaliteit 2019

De Rapportage Luchtkwaliteit 2019 laat zien dat de luchtkwaliteit in de provincie Utrecht op koers ligt om in 2030 te voldoen aan de WHO-advieswaarden. Inmiddels voldoet de luchtkwaliteit overal in de provincie Utrecht aan de Europese normen voor fijnstof en stikstofdioxide. De concentraties van fijnstof (PM₁₀) en de fijnere fractie van fijnstof (PM_{2,5}) voldoen in het jaar 2019 nog niet aan de advieswaarden van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO). Met uitzondering van enkele locaties in drukke stedelijke gebieden, is het de prognose dat de concentraties in 2030 wel aan deze advieswaarden voldoen. Om ons doel te bereiken is het nodig dat al het vaststaand en voorgenomen nationaal en Europees (bron)beleid wordt uitgevoerd en er geen tegenvallers zijn in de effecten van het beleid. Daarom hebben provincie Utrecht en een aantal Utrechtse gemeenten zich aangesloten bij het nationale SLA, zodat we op koers blijven met deze permante verbetering van de luchtkwaliteit. De voortgang van het nationale en Europees beleid wordt gevolgd in de prognoses van de nationale monitoringsrapportage luchtkwaliteit van het RIVM en de monitoring van het SLA.

Het RIVM heeft in 2018 voor het SLA een gezondheidsindicator ontwikkeld waarmee de potentieel te behalen (gemiddelde) levensduurwinst (in maanden) in beeld kan worden gebracht. Voor de provincie Utrecht blijkt dat uitvoering van het SLA een potentiële winst van gemiddeld vier maanden per persoon oplevert in 2030 ten opzichte van het jaar 2016. Als totaal voor de gehele provincie Utrecht betekent dit een winst van circa 4800 levensjaren. Dat betekent dat mensen langer, gezonder en met meer kwaliteit leven. Eind dit jaar worden de levensduur prognoses geactualiseerd op basis van het in 2020 en 2021 uitgewerkte uitvoeringsprogramma van het SLA.

In de monitoringsronde van 2021 wordt de luchtkwaliteit voor het jaar 2020 berekend. Effecten op luchtkwaliteit van de maatregelen tegen de Covid-19 pandemie worden zichtbaar gemaakt in de nationale monitoringsrapportage van het RIVM, welke uiterlijk 31 december 2021 wordt gepubliceerd. Naar verwachting zal de luchtkwaliteit door de lock-down maatregelen beter uitvallen. Tevens wordt de herziening van de uitstoot van de fijnere fractie van fijnstof (PM_{2,5}) door houtkachels en open haarden in deze monitoringsronde doorgerekend. Door het condenseerbaar fijnstof mee te nemen in de uitstoot van de houtrook is in Nederland de bijdrage van deze bron groter geworden dan het wegverkeer.

Voortgang Schone Lucht Akkoord

Landelijk werken we samen in het SLA. Met de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht wordt de regionale inzet op luchtkwaliteit vormgegeven. Op 13 januari 2020 is het SLA tot stand gekomen. Dit is een akkoord tussen rijk, provincies en gemeenten met gezamenlijke doelen voor het bereiken van een permante verbetering van luchtkwaliteit met gezondheidswinst voor iedereen in Nederland. Hiermee wordt toegewerkt naar de advieswaarden van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) voor luchtvaart en stikstofdioxide. Momenteel zijn 11 provincies aangesloten. Provincie Utrecht heeft namens de deelnemende provincies zitting in de stuurgroep van het SLA. Op dit moment zijn zes Utrechtse gemeenten aangesloten bij het SLA: Amersfoort, Houten, Nieuwegein, Renswoude, Utrecht en Zeist. De gemeenten Rhenen en Veenendaal zijn via regio Foodvalley aangesloten bij het SLA. Andere gemeenten onderzoeken momenteel of zij deel gaan nemen aan het SLA. We streven ernaar dat zoveel mogelijk Utrechtse gemeenten het SLA ondertekenen. Wij hebben meegewerkt aan de uitvoeringsagenda van het SLA, en aan de totstandkoming van de Regeling Specifieke Uitkering Schone Lucht Akkoord (SPUK SLA). Gemeenten en provincies die zijn aangesloten bij het SLA kunnen met de SPUK SLA aanspraak maken op een cofinanciering van het Rijk voor projecten om de luchtkwaliteit te verbeteren. Het Rijk stelt in 2021 bijna 13 miljoen Euro ter beschikking. De concrete maatregelen uit het SLA die voor de provincie Utrecht gelden, worden opgepakt in samenhang met de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht.

Voortgang Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht

Het afgelopen jaar hebben wij ook verder gewerkt aan de realisatie van de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht, in samenwerking met betrokken partners uit de provincie Utrecht. In 2020 is het aantal bestuurlijke ambassadeurs in regio Utrecht voor gezonde lucht uitgebreid en is er invulling gegeven aan de rol van de ambassadeurs. Deze rol is zichtbaar gemaakt in de [ambassadeursfilm](https://www.youtube.com/watch?v=azydWyxS5aw) (<https://www.youtube.com/watch?v=azydWyxS5aw>). Zij verbinden zich aan een inhoudelijk thema van de Uitvoeringsagenda, dragen dit uit, enthousiasmeren en betrekken andere bestuurders en mobiliseren hun eigen organisatie tot een actieve rol binnen de Uitvoeringsagenda. Een aantal ambassadeurs heeft een rol gehad bij het eindevenement snuffelfiets en tijdens de Clean Air Dialogue. De volgende stappen zijn gezet op de thema's:

- **Beleidskaders.** Deze maatregelen zijn grotendeels gerealiseerd. De WHO-advieswaarden voor gezonde lucht zijn als streefnorm meegenomen in de Omgevingsvisie. Verder zijn de WHO-advieswaarden voor luchtkwaliteit opgenomen in de mappable, een instrument dat ingezet wordt om gemeenten te helpen om de gezondste en duurzaamste keuzes voor hun ruimtelijke plannen in beeld te brengen.
- **Mobiliteit.** We hebben meegewerkt aan vier initiatieven voor Clean Energy Hubs in de provincie Utrecht door te participeren in het project of door te ondersteunen bij de (Europese) subsidie aanvraag. We werken aan het verduurzamen van stadsdistributie door bij te dragen aan drie projecten in Amersfoort, Houten en Utrecht

Science Park/Rijnsweerd. Verder is gewerkt aan een waterstofconvenant en participeren we in het LIFE-project Waterstof. Emissievrije aandrijving van de bussen vormt een belangrijk onderdeel bij de aanbesteding van de nieuwe concessie(s) per eind 2025, waarvoor eind 2021 de Nota van Uitgangspunten bestuurlijk zal worden vastgesteld. Inmiddels is circa 15% van de busvloot in de Provincie Zero Emission.

- **Houtrook.** Goede voorlichting zet aan tot bewustwording en gedragsverandering. Het voorlichtingsmateriaal over houtrook van het Rijk is in 2020 samen met de Utrechtse gemeenten geëvalueerd en de opbrengst is teruggekoppeld naar het Rijk. Voorlichting heeft blijvende aandacht en daarnaast loopt onderzoek naar effectiviteit van maatregelen op houtstook. Diverse andere maatregelen zijn binnen SLA verband in ontwikkeling, zoals een beoordelingsmethode voor overlast van houtrook en de pilot houtstookarme wijken. Op 17 maart 2021 hebben wij een informatiesessie over houtstook voor Provinciale Staten verzorgd. Provinciale Staten worden in een aparte brief nader geïnformeerd over de aanpak op het onderwerp houtstook en de wijze waarop wij uitvoering geven aan de motie 110 (Schonere lucht begint thuis).
- **Landbouw.** Er is in 2020 afstemming geweest met de pilot landbouw van het SLA en de aanpak van regio Foodvalley. Dit krijgt nader vorm in de herijking van de uitvoeringsagenda Gezonde Lucht.
- **Binnenvaart.** In 2020 namen we deel aan de voorbereidingen voor de SLA Pilot Schone Binnenvaart en havens. De pilot wordt in 2021 uitgevoerd en richt zich op walstroom, mogelijkheden voor financiële ondersteuning en stimuleringsmaatregelen, vergunningverlening en veiligheid, launching customer, en onderzoek naar geschikte locaties waar binnenvaartschepen schone brandstoffen kunnen laden. Ook zijn we begonnen met een onderzoek naar de binnenvaart in de provincie Utrecht. Daarin worden kadelocaties, walstroom en ligplaatsen, en een vlootanalyse met emissievergelijking in beeld gebracht. De resultaten komen naar verwachting in 2021 beschikbaar.
- **Gevoelige bestemmingen.** In veel (basis)scholen is het binnenklimaat niet in orde. Nabij drukke wegen is de concentratie fijnstof zo hoog, dat het openen van ramen om te koelen de luchtkwaliteit in het klaslokaal verslechtert en het risico op gezondheidsklachten verhoogt. In 2020 liep daarom een pilot met een nieuw luchtbehandelingsstelsel in het Herman Jordan Lyceum in Zeist. Vanwege de uitbraak van het coronavirus stonden de klaslokalen in het voorjaar grotendeels leeg en is er gemeten zonder leerlingen. De proef is daarom verlengd tot en met maart 2021.
- **Lobby Internationaal.** Dit doen we samen met de SLA-partners. Wij zijn de (ambtelijke) trekker van de SLA themagroep internationaal, waarin de gezamenlijke inzet in Europa wordt vormgegeven. Daarmee hebben we een relevante, invloedrijke positie. Wij coördineren daarnaast de Europese lobby op het onderwerp duurzame en gezonde leefomgeving namens de twaalf provincies, in nauwe samenwerking met de Nederlandse gemeenten. Namens de provincies is in 2020 gereageerd op de openbare raadpleging van het EU actieplan voor de nul-vervuilingsambitie inzake lucht, bodem en water. Wij werkten mee in de voorbereidingen van een tweedaagse Clean Air Dialogue die begin 2021 plaatsvond. Het Rijk, provincie en gemeenten gingen in overleg met de Europese Commissie over het Europese beleid op luchtkwaliteit. Dit vormt input voor de EU richtlijn luchtkwaliteit die de komende jaren wordt herzien. Tot slot hebben wij goede samenwerking met de Utrechtse delegatie in de milieucommissie van het Comité van de Regio's in Brussel.
- **Lobby Nationaal.** In het SLA zijn veel nationale bronmaatregelen opgenomen. Wij hebben de ondertekening van het SLA georganiseerd in Utrecht, samen met het Rijk en de gemeente Utrecht. Ook leveren wij de bestuurder als vertegenwoordiger van de deelnemende provincies in de stuurgroep van het SLA.
- **Metten met sensoren.** Diverse bewonersgroepen hebben het meten met sensoren voortgezet. Zij meten de luchtkwaliteit in hun woonomgeving. Voor de pilot snuffelfiets is binnen de provincie Utrecht met 500 snuffelfietskastjes gereden, waarbij onder andere de fijnere fractie van fijnstof (PM_{2,5}) in kaart is gebracht. Hiermee worden onder andere groene fietsroutes geïdentificeerd en is inzicht verkregen in het gebruik van fietsinfrastructuur. Er is een Summer school georganiseerd waarin wo- en hbo-studenten de resultaten analyseerden. Als afsluiting van de pilot is op 23 januari 2021 een livestream georganiseerd voor de deelnemers met een terugblik, en de presentatie van de PM_{2,5} metingen over het jaar 2020. In aanvulling op een landelijke fijnstofcampagne op middelbare scholen is in de provincie Utrecht een pilot gestart waarbij leerlingen onderzoek doen naar fijnstof. Met de scholen wordt gekeken hoe zij op een educatieve manier de fijnstof metingen kunnen meenemen in het curriculum van hun eigen school.

Vervolgprocedure / voortgang

Wij blijven ons volop inzetten voor schone lucht binnen de Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht en het nationale Schone Lucht Akkoord en willen zoveel mogelijk partners bereiken. De Uitvoeringsagenda Gezonde Lucht loopt tot en met het einde van deze coalitieperiode (2023) en wordt in 2021 herijkt onder andere op basis van inzichten vanuit het Schone Lucht Akkoord. De herijking zenden wij in het najaar naar PS.

Bijlagen

- Provinciale Rapportage Luchtkwaliteit 2019

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen